

Верховний
Суд

Скасувати не можна змінити:
перегляд судових рішень
у кримінальному провадженні
Великою Палатою
Верховного Суду
за виключними обставинами

Олександра ЯНОВСЬКА
суддя Великої Палати Верховного Суду,

д.ю.н., професор

Стаття 459

Кримінального процесуального кодексу України:

3. Виключними обставинами визнаються:

- 1) встановлена Конституційним Судом України неконституційність, конституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи;
- 2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом;
- 3) встановлення вини судді у вчиненні кримінального правопорушення або зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження, внаслідок якого було ухвалено судові рішення.

Пункт 2 частини 3 статті 459 Кримінального процесуального кодексу України:

встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом

Виключна компетенція

Великої Палати Верховного Суду

Стаття 2 Закону України «Про виконання
рішень та застосування практики
Європейського суду з прав людини»

Стаття 46 Конвенції про захист прав людини і
основоположних свобод

**Держава Україна зобов'язана виконувати
остаточне рішення ЄСПЛ в будь-якій справі,
в якій вона є стороною.**

**Форми виконання Україною рішень ЄСПЛ,
якими констатовано порушення Україною
Конвенції:**

вжиття заходів загального характеру;

виплата заявнику відшкодування;

**вжиття додаткових заходів індивідуального
характеру.**

Стаття 10 ЗУ «Про виконання рішень та застосування практики ЄСПЛ»

Додатковими щодо виплати відшкодування заходами індивідуального характеру є:

- а) відновлення настільки, наскільки це можливо, попереднього юридичного стану, який заявник мав до порушення Конвенції (restitutio in integrum);**
- б) інші заходи, передбачені у рішенні ЄСПЛ**

Загальні показники розгляду Великою Палатою Верховного Суду заяв про перегляд рішень в кримінальних провадженнях за виключними обставинами з підстави, передбаченої п. 2 ч. 3 ст. 459 у період з 15.12.2017 по 01.10.2020 року

Перебувало на розгляді	Повернуто заявникам	Відмовлено у відкритті провадження	Розглянуто
108	55	32	21

Результати розгляду Великою Палатою Верховного Суду заяв про перегляд рішень в кримінальних провадженнях за виключними обставинами з підстави, передбаченої п. 2 ч. 3 ст. 459 у період з 15.12.2017 по 01.10.2020 року

Залишено судові рішення без змін	Змінено судові рішення	Судові рішення скасовано та направлено на новий судовий розгляд
9	2	10

restitutio in integrum

res judicata

ВП ВС відмовляла у відкритті провадження у зв'язку з тим, що застосування принципу *restitutio in integrum* не може бути адекватним способом поновлення прав заявника, порушення яких визнано рішенням ЄСПЛ.

В таких випадках, найчастіше, ЄСПЛ не робив висновку про загальну несправедливість судового розгляду щодо заявника та не встановлював жодного порушення Конвенції, яке було б пов'язане безпосередньо з проведеним судовим розглядом і постановленими за його підсумками судовими рішеннями

(наприклад, див. ухвалу ВП ВС від 19.05.2020 у справі № 182/166/15-к, провадження № 13-36зв020 (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/89395985>)).

Рекомендація № R (2000) 2

**Комітету Міністрів Ради Європи
державам-членам щодо повторного
розгляду або поновлення провадження
у певних справах на національному
рівні після прийняття рішень
Європейським судом з прав людини**

від 19 січня 2000 року

Рішення ЄСПЛ у справах

«Закшевський проти України» від 17 березня 2016 року

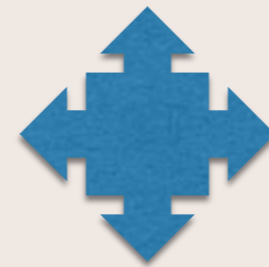
і «Сітневський та Чайковський проти України»

від 10 листопада 2016 року

(постанова ВП ВС від 17 квітня 2019 року у справі № 1-23/05, провадження № 13-7зв018)

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/81585698>

restitutio in integrum

доктрина заборони використання

«плодів отруйного дерева»

**Рішення ЄСПЛ у справі
«Малій проти України»
від 11 квітня 2019 року**

**постанова ВП ВС від 12 лютого 2020 року у
справі № 1-4/06, провадження № 13-38зв019
(<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87703415>)**

Умови, при дотриманні яких представляється за можливе зміна судового рішення при перегляді справи за виключними обставинами, зокрема на підставі встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення державою міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом:

- рішенням міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, встановлено порушення державою міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом;
- встановленні порушення вплинули на загальну справедливість судового розгляду;
- встановлені порушення мали наслідком обмеження, звуження або позбавлення прав заявника, пов'язаних із процесом доказування (збором та оцінкою доказів, представленням та доведенням своєї правової позиції перед судом);
- виправлення встановлених порушень прав заявника під час перегляду за виключними обставинами не потребує здійснення дослідження доказів та не обумовлює необхідності переоцінки достовірності доказів;
- при застосуванні доктрини «плодів отруєного дерева» сукупність доказів, що залишились після виключення з обсягу доказової бази доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, а також тих доказів, що були отримані завдяки інформації з таких джерел, є достатньою для підтвердження доведеності вини заявника у інкримінованих йому кримінальних правопорушеннях.

постанова ВП ВС від 29 квітня 2020 року у справі № 1-305/2009, провадження № 13-97зво19

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/89180571>

Винятки з доктрини заборони використання «плодів отруйного дерева»:

- «неминуче виявлення»;**
- «очищена пляма» («очищення від бруду»);**
- «незалежне джерело»;**
- «нешкідлива помилка»;**
- «професійний імунітет».**

«НЕЗАЛЕЖНЕ ДЖЕРЕЛО»

**Рішення ЄСПЛ від 16 квітня 2019 року у справі
«Алахвердян проти України»**

постанова ВП ВС від 13 листопада 2019 року у справі

№ 1-07/07, провадження № 13-36зво19

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/85869105>

**«ОЧИЩЕНА ПЛЯМА» («ОЧИЩЕННЯ ВІД
БРУДУ»)**

**Рішення ЄСПЛ від 09 січня 2020 року в справі
«Сіянко проти України»**

**постанова ВП ВС від 09 вересня 2020 року у
справі**

**№ 1-27/10, провадження № 13-22зво20
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/91572019>**

Верховний
Суд

Дякую за увагу!